

آرامگاه پیام آوران در ایران زمین

ویسپوبیش، سال ۱، شماره ۴

آرمان آرین

إرمیا اثر میکل آنژ

سرآغاز:

مقبره یوشع (ع) در اصفهان، بسیار ضعیف‌تر از دو آرامگاه دیگر است که به دلایل تاریخی و جغرافیایی می‌توانند به یوشع پسر نون -جانشین حضرت موسی در بنی‌اسرائیل- تعلق داشته باشند.

اما راهکار احتمالی دیگر، تشابه نام‌هاست، چنان‌که امکان دارد برخی از آنها مقبره‌ی بزرگانی باشند که نام‌شان یوشع بوده و در عصر خود از مشاهیر قوم خود محسوب می‌شده اما ارتباطی با یوشع نبی اصلی نداشته‌اند.

مقابر بسیاری در ایران (و بسیاری سرزمین‌های دیگر) به نام آرامگاه انبیاء، رسولان و پیامبران وجود دارند که به‌آسانی می‌توان نادرستی برخی از این انتساب‌ها را دریافت. شاید مهم‌ترین راهکار برای تأیید یا ردّ این نوع نسبت‌ها، داستان‌های تاریخی برجای مانده از زندگی خود آن پیامبران و جغرافیای قومی و زیستی ایشان و سنجیدن احتمال هرچند دور سفر آنان به مکان‌های موردنظر باشد.

از جمله می‌توان به مقبره‌ی منسوب به یوشع نبی (ع) در قبرستان تخت‌فولاد اصفهان اشاره کرد که علاوه بر آن نیز دو آرامگاه دیگر (یکی در نابلس در غرب رود اردن و دیگری در کوه افرائیم در شمال شرق اورشلیم) وجود دارند که به ایشان منتسب هستند. ناگفته پیداست که احتمال اصالت

ارمیای نبی:

کار بالا گرفت و انبیای دروغین از یک سو و نافرمانی قوم از سوی دیگر، ارمیا را مایوس ساخت (۱۴-۲۰). بنابراین خداوند، نبوکد نصر (بخت‌النصر)، شاه بابل را فرستاد تا بنی اسرائیل را برای ۷۰ سال آواره گرداند و اورشلیم را ویران سازد.

غار و زندان ارمیا نبی در اورشلیم و مقبره منسوب به ایشان

ارمیا نخست به سیاهچال (بخش ۳۸) موسوم به غار ارمیا و سپس به شهر تحفنجیس در مصر تبعید شد. در کتاب مقدس، بیش از این به عاقبت این نبی اشاره نشده است و از خود او نیز پس از ارسال پیام از مصر به بابل و هشدار به آنان، دیگر سخنی به میان نمی‌آید جز اینکه پیشگویی‌های الهی او یک‌به‌یک و بسرعت رخ آشکار کرده‌اند. به نام ارمیا در قرآن حکیم اشاره مستقیمی نیامده ولی از او در منابع اسلامی به شکل‌های گوناگونی یاد شده است.

در ادامه‌ی مرور آرامگاه‌های انبیاء الهی در استان آذربایجان (آتورپاتگان کهن)، به «ارمیا» نبی (ژرمیا / یرمیا / Jeremiah) (۶۵۰ پ.م - ۵۷۰ پ.م) می‌رسیم که نامش به معنای «گرامی نزد خداوند» است و یکی از پیامبران بنی‌اسرائیل بوده که نَسَبش به بنیامین فرزند یعقوب می‌رسیده است. از ارمیا دو کتاب برجای مانده که «ارمیا» (نوزدهمین بخش از کتاب مقدس و عهد عتیق، شامل ۵۲ باب) و «مراثی ارمیا» (۵ باب) نام دارند و در آنها ارمیای نبی بر خطاکاری شهر و قوم خویش می‌گیرد و به همین سبب «نبی گریان» لقب می‌گیرد.

ارمیا فرزند حلقیا، در سرزمین بنیامین به دنیا آمد و در آغاز، کاهنی در روستای عناتوت بود و سپس به مقام نبوت رسید. او در زمان سه تن از پادشاهان یهود به نام‌های یوشیا (پسر آمون)، یهوایقیم و صدقیا (پسران یوشیا) در سده‌های ۷ و ۶ پیش از میلاد نبوت کرد و هشدارهایی از سوی خداوند به بنی‌اسرائیل داد که آنها نپسندیدند و به همین دلیل، با وی به دشمنی برخاستند. یهوه نیز به مردم انذار کرد که بخاطر گناهان‌شان از جمله ردّ پیامبران، لشکری از شمال خواهد فرستاد و آنان را مجازات خواهد کرد. ارمیا آنها را به توبه فراخواند تا از یاغیگری بازگردند اما مردم علیه او دسیسه کردند تا وی را به قتل برسانند (بخش ۱۱- بند ۲۱).

برخی روایات کهن اشاره به شهادت ارمیای نبی دارند، مثلاً به سنگسار شدنش به وسیله یهودیان مصر یا اعرابِ حِجاز (تاریخ ابنِ خلدون، جلد ۲، ص ۱۰۷) و حتی روز شهادت ایشان در برخی منابع شیعی ۲۳ ذی‌قعدة دانسته شده است. (مُستدرک سفینة‌البحار، جلد ۸، ص ۵۵۶)

ارمیای نبی شاید دارنده‌ی دوردست‌ترین آرامگاه‌هایی باشد که در طول تاریخ به یک پیامبر منسوب شده‌اند: آرامگاه‌هایی در سرزمین‌های مصر، اسرائیل، ایرلند و ایران!

داخل بُقعه سه سنگ‌قبر وجود دارد که فاقد نوشته و اطلاعات هستند اما طبق باور اهل محل، یکی از این قبور از آن ارمیای نبی(ع)، دومی به دختر و سومی به نواده ایشان تعلق دارد.

اما علاوه بر آرامگاه روستای جیغه، دست‌کم دو مزار دیگر نیز در ایران به ارمیا نبی نسبت داده می‌شوند: یکی در روستای ارمیان نزدیک شاهرود و دیگری شمال خرمشهر در خوزستان. مقبره‌ی ارمیای نبی در روستای ارمیان در نزدیکی شهر شاهرود و در مسیر

آرامگاه منسوب به ارمیای نبی در هریس آذربایجان

سبزوار قرار دارد. این بنا در دل درخت چناری کهنسال قرار گرفته و جوی آب خنک و دل‌انگیزی از کنار آن می‌گذرد. در برخی روایات گفته‌اند که دشمنان ارمیا، ردّ او را تا درختی پی گرفتند که او در آن پنهان شده بود. پس از های دو سر آوردند و آنقدر درخت را بریدند تا درخت خونین شد.

نخستین بُقعه‌ای که در ایران به ارمیای نبی نسبت داده می‌شود، در شهرستان هریس و جنوب روستای جیغه، در محلی باصفا کنار کشتزارها و نزدیک بافت کهن ویران و از میان‌رفته‌ی آن روستا واقع شده که فاصله‌اش تا روستای جدید، دو کیلومتر است.

آرامگاه ارمیای نبی در آرمیان شاهرود و چنار تاریخی‌اش

برخی بزرگان‌شان صاحب احترام و آرامگاه شده‌اند.

البته درخت کهنسال آرمیان به تخمین کارشناسان، بین ۸۰۰ تا ۹۰۰ سال یا کمی بیشتر عمر دارد و بی‌شک به زمانه‌ی ارمیای نبی نمی‌رسد گرچه بر اثر حفاری غیرقانونی گروهی از سارقان مقابر در سال ۱۳۴۲ خورشیدی، پدیدار شد که تمامی چنارهای گرد آرامگاه، یک ریشه‌ی واحد دارند و در بالا بصورت پاجوش رشد کرده‌اند.

وجود روستاهایی با نام‌های تاریخی و دور از ذهن در شهرستان شاهرود نظیر «پرو، اسرائیل (که اخیراً به قدس تغییرش داده- اند)، میامی، مصر و...» نشان از این دارد که این منطقه از دیرباز، دست‌کم سکونتگاه گروهی از یهودیان تبعیدی کهن بوده است. چنان‌که آنان این نام‌ها را به یاد سرزمین‌های قدیمی خویش بر این روستاها گذاشته یا در سفرهای‌شان بسوی شرق از مسیر جاده ابریشم، در این مناطق از دنیا رفته و نهایتاً

همراه کاتب‌شان باروخ و دختران صدقیای ملک، اسرائیل را ترک کرد و پس از توقف کوتاهی در مصر، با کشتی بسوی ایرلند و پادشاهش «ایکائید هرْمون» رهسپار شد. مطابق با همین روایات محلی، پادشاه ایرلند با یکی از دختران صدقیایا به نام «تامار تَغی» که از همراهان حضرت ارمیا بود، ازدواج کرد و برای نخستین بار فرمان تأسیس یک مدرسه علوم دینی در ایرلند را داد که اثرات آن به اسکاتلند و انگلستان نیز رسید.

آیا براستی ارمیای نبی از مصر به شرق آمد و در سال‌های پایانی عمر خویش در ایران سُکنی گزید یا برای یافتن آرامگاه راستین وی باید به ایرلند سفر کرد؟! به مزاری منسوب به ایشان در شصت کیلومتری شمال‌شرقی دوبلین - پایتخت ایرلند جنوبی - که اینک مورد احترام زائران یهودی و مسیحی است. در حاشیه‌ی تپه‌ی باستانی «کایرنْتی» و درون دالانی کوچک در زمین‌های سلطنتی ایرلند مقبره‌ای منسوب به ارمیای نبی وجود دارد که

دالان آرامگاه ارمیا نبی در ایرلند جنوبی

می‌گویند که این سنگ‌نوشته‌ها با خطوط تصویری‌شان، ضمن اشاره به سفر حضرت ارمیا و همراهان با کشتی از مصر به ایرلند، وفات آن حضرت را نیز پاییز سال ۵۸۱ پ.م نشان می‌دهند که با این فرض، اقامت ارمیای نبی در ایرلند پنج سال بوده است.

ادامه خواهد داشت...

برخی یافته‌های باستان‌شناسی و رمزگشایی از خطوط کهن هیروگلیف منقوش بر صخره‌ها چنین احتمالی را تقویت می‌کنند. چندی از متون کهن ایرلندی نیز حکایت از سفر حضرت ارمیا با کشتی از مصر به ایرلند دارند و اینکه ایشان در سال ۵۸۶ پ.م وقتی نبوگد نصر اورشلیم را محاصره کرد، به